

Kwartaalrapportage

Implementatie bronmaatregelen

Onderdeel van de structurele aanpak voor het realiseren van stikstofreductie

Periode: Q4 2021

Definitief

Datum: 24 maart 2022

Inhoud

Inleiding.....	3
1. Ontwikkelingen op programmaniveau	4
1.2 Bijsturingssladder	4
1.3 Intensiveringsplan en verdere maatregelen	4
1.4 Ketenregie.....	5
1.5 Evaluatie van de kwartaalrapportage	5
2. Implementatie Bronmaatregelen	6
2.1 Dashboard bronmaatregelen.....	6
2.2 Fase en implementatie bronmaatregelen.....	7
2.3 Maatregelen Industrie	8
2.4 Maatregelen Landbouw	9
2.5 Maatregelen Mobiliteit en bouw	11
2.6 Aandachtspunten en risico's.....	12
3. Raakvlakdossiers.....	14
3.1 Monitoring	14
3.2 Legalisatieprogramma	14
3.3 Stikstof Registratie Systeem (SSRS).....	15
3.4 GGA	15
3.5 Toestemmingsverlening.....	16
4. Beheersaspecten	17
4.1 Voortgang bronmaatregelen	17
4.2 Prognose stikstofreductie bronmaatregelen structurele pakket.....	19
4.3 Budgettaire overzicht.....	20
Bijlage A. Budgettaire overzicht per bronmaatregel	22
Bijlage B. Risico's en aandachtspunten	24

Inleiding

Voor u ligt de vierde kwartaalrapportage implementatie bronmaatregelen. De rapportage heeft als peildatum 31 december 2021 en richt zich op het vierde kwartaal van 2021. In de rapportage worden de ontwikkelingen ten opzichte van de vastgelegde politieke -, bestuurlijke - en samenwerkingsafspraken toegelicht (wat is er bereikt, wat is er gewijzigd en waarom).

De kwartaalrapportage heeft tot doel het directeurenoverleg (DO) en het DG overleg te informeren over de voortgang en wordt ingezet om diverse gremia en stakeholders binnen het Rijk en medeoverheden te informeren.

In de rapportage worden de voortgang en de aandachtspunten op programmaniveau, en de maatregelen op het niveau van de domeinen toegelicht. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan de prognose voor het verwachte reductie effect, de mijlpalenplanning en het budgettaire beeld. De rapportage is opgesteld door DG Stikstof (DGS) op basis van de ontvangen informatie van de bronmaatregeleigenaren, het ministerie van Financiën (FIN) en van de beleidsverantwoordelijken binnen DGS voor de verschillende raakvlakdossiers.

Leeswijzer:

Deze kwartaalrapportage bestaat uit vier hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de belangrijkste ontwikkelingen op programmaniveau in het vierde kwartaal van 2021 wetende: vertragingen, bijsturingssladder, intensiveringsplan en verdere maatregelen, ketenregie en de evaluatie van de kwartaalrapportage als instrument.

Het tweede hoofdstuk is gewijd aan de implementatie van de bronmaatregelen in het laatste kwartaal van het afgelopen jaar. Dit hoofdstuk begint met een dashboard waarin de basisinformatie van het laatste kwartaal overzichtelijk wordt weergegeven. Het dashboard wordt opgevolgd met informatie over de implementatie van de bronmaatregelen. Vervolgens worden de ontwikkelingen over de industrie-, landbouw-, mobiliteits- en bouwmaatregelen één voor één en in detail toegelicht met behulp van *visuals*. Dit hoofdstuk eindigt met een selectie van de meest recente risico's en aandachtspunten.

Het derde hoofdstuk bevat de actuele informatie over de raakvlakdossiers die invloed hebben op, of een directe relatie hebben met de uitvoering van de bronmaatregelen. Dit zijn de onderdelen: monitoring, legalisatieprogramma, SSRS, gebiedsgericht aanpak (GGA) en toestemmingsverlening.

Het laatste hoofdstuk gaat over de beheersaspecten. Het geeft een overzicht van de mijlpalen per bronmaatregel en bevat informatie over de prognose stikstofreductie en budgettaire zaken.

Deze kwartaalrapportage bevat twee bijlagen. In deze bijlagen is informatie te vinden over het budgettaire overzicht en algemene risico's en aandachtspunten.

1. Ontwikkelingen op programmaniveau

1.1 Voortgang Q4 2021

Op dit moment hebben tien maatregelen een groene status, vijf oranje en twee rood. Vier bronmaatregelen zijn in het laatste kwartaal van 2021 groen geworden, wat duidt op positieve verbeteringen en verbeterd perspectief voor de komende kwartalen.

Ondanks de progressie van diverse maatregelen, zijn er in het vierde kwartaal opnieuw vertragingen in de voorbereidingsfasen ontstaan. In de meeste gevallen hebben vertragingen te maken met tijdrovende afstemmingsprocedures. Sommige daarvan zijn het gevolg van wettelijke procedures, zoals overleg met de Europese Unie, en het voeren van gesprekken met de belanghebbenden. Andere maatregelen hebben te maken met langdurige trajecten. In sommige gevallen kost het opstellen van bestedingsplannen meer tijd dan ingecalculeerd of de onderzoeken nemen meer tijd in beslag.

Door het vrijwillige karakter van diverse subsidieregelingen, vertragingen en diverse prognoses die op basis daarvan nu lager worden ingeschat, kunnen de daadwerkelijke effecten afwijken van de prognose doelstelling in 2030.

1.2 Bijsturingsladder

Het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering (Psn) bevat een aanpak voor monitoring en bijsturing. In de contourennota¹ worden de wettelijke kaders en het proces om tot een monitorings- en bijsturingssystematiek te komen geschetst. Tot oktober 2021 is geïnventariseerd welke onderdelen van de monitoringsrapportages al gemaakt kunnen worden met de huidige gegevens en instrumenten en welke niet, en hoe dat is in te passen in de lopende trajecten. De eerste rapportage verschijnt in het najaar van 2022.

De bijsturingsladder is onderdeel van het hoofdstuk “monitoring en bijsturing” in het Psn. Als gedurende de uitvoering van het Psn de wettelijk voorgeschreven tussendoelen en landelijke omgevingswaarden niet (tijdig) worden behaald, zal bijsturing moeten plaatsvinden. De bijsturingsladder geeft een procesbeschrijving van zowel de te doorlopen stappen behorend bij de bijsturing van de uitvoering van maatregelen in het PSN, alsook een beschrijving van de verschillende rollen en verantwoordelijkheden van de betrokken stakeholders. Een signaal voor bijsturing kan voortkomen uit de wettelijk voorziene monitoringsrapportages over de voortgang en effecten van maatregelen. Er kan echter ook sprake zijn van tussentijdse signalen op basis van (interne) uitvoeringsrapportages respectievelijk evaluatiemomenten van individuele bronmaatregelen. Het is van belang om ook op ad hoc signalen te kunnen acteren. De bijsturingsladder richt zich vooralsnog op het structurele pakket landelijke bronmaatregelen van het Rijk, gericht op stikstofdepositiereductie t.b.v. de in de Wet stikstofreductie en natuurherstel (Wsn)/Psn gestelde omgevingswaarden.

1.3 Intensiveringsplan en verdere maatregelen

Vanwege de eerder opgelopen vertraging is besloten dat er een intensiveringsplan gemaakt dient te worden op het bronmaatregelenpakket. Dit heeft geleid tot het starten van verschillende vervolgacties waarbij diverse gesprekken zijn ingepland met de departementen om te komen tot een inventarisatie van versnellingsmogelijkheden en/of eventuele alternatieven. Deze inventarisatie is in een werksessie met de interdepartementale werkgroep bronmaatregelen samengebracht om vervolgens gezamenlijk te bepalen welke concrete stappen gezet kunnen worden om ervoor te zorgen dat de risico's voldoende gemitigeerd zijn i.r.t. de opgaven en prognose.

Eén van de speerpunten hierin is onderzoek naar de mogelijkheid om aanvullende maatregelen te treffen voor de relatief korte termijn, waarbij het in de rede ligt dat dit geen nieuwe maatregelen zijn, omdat het vormgeven hiervan relatief veel tijd kost. Het gaat eerder om het versterken van huidige maatregelen of ander beleid ten gunste van stikstofdepositiereductie in het kader van de structurele aanpak stikstof.

¹ Kamerstuk, 2020-2021, 35334 nr. 160

Ook wordt er gewerkt aan een vervolgaanpak ter realisatie van het coalitie akkoord Rutte IV. Deze vervolgaanpak richt zich niet alleen op stikstof, maar ook op de opgaven op natuur (o.a. Vogel- en Habitatrichtlijn doelen), water (Kaderrichtlijn Water), bodem en klimaat. Hiervoor is een transitiefonds aangekondigd waarin tot 2035 cumulatief € 25 mrd. beschikbaar komt. De komende periode wordt er gewerkt aan een verdeling van de gelden uit dit fonds om vervolgens de plannen nader uit te werken in een beleidsprogramma. Tevens wordt er gekeken naar mogelijke versnellen en intensivering van de maatregelen in het huidige pakket.

Aanvullend pakket i.r.t. maximale rekenafstanden

Het kabinet heeft bij het invoeren van een maximale rekenafstand van 25 kilometer voor depositieberekeningen met AERIUS Calculator besloten tot aanvullende bronmaatregelen en hiervoor € 150 mln. gereserveerd. Voor definitieve besluitvorming over dit aanvullende pakket is afgelopen kwartaal nader onderzoek gedaan naar de precieze effecten en een kostenefficiënte verdeling van de gereserveerde middelen over deze maatregelen. Naar verwachting zal in Q1 2022 besluitvorming plaatsvinden over de definitieve verdeling van de middelen zodat de (aanvullingen op) de bestedingsplannen bij de Voorjaarsnota 2022 kunnen worden ingediend.

1.4 Ketenregie

DGS ziet vanuit haar verantwoordelijkheid als interdepartementaal coördinerend DG voor de structurele aanpak stikstof erop toe dat de uitvoering in overeenstemming is met de uitgangspunten en dat eventuele belemmeringen of afwijkingen tijdig worden gesignaleerd, geagendeerd en geëscaleerd. De uitvoering van de individuele bronmaatregelen van het rijk is belegd bij de verschillende departementen. Die uitvoering vindt plaats in een aantal stappen die gezien kunnen worden als een keten waarin verschillende partijen betrokken zijn. Om de samenwerking soepel te laten verlopen en er voor te zorgen dat de resultaten van de bronmaatregelen inzetbaar en te monitoren zijn, heeft de notitie Ketenregie een voorstel voor de verantwoordelijkheden van de bronmaatregeligeigenaren en van DGS gedaan. De notitie over de ketenregie op de bronmaatregelen is na opmerkingen van het directeurenoverleg m.b.t. de verantwoordelijkheid van de bronmaatregelhouders teruggenomen voor aanpassingen. Deze zijn inmiddels doorgevoerd en de notitie zal na afstemming met de interdepartementale werkgroep bronmaatregelen opnieuw worden voorgelegd.

1.5 Evaluatie van de kwartaalrapportage

In het laatste kwartaal is aandacht besteed aan de evaluatie van de kwartaalrapportage Bronmaatregelen als instrument. In diverse gremia is hier met belanghebbenden over gesproken. De verzamelde input wordt meegenomen voor de verdere ontwikkeling van de kwartaalrapportage in de komende periode.

In dit rapport is het dashboard (hoofdstuk 2.1) geoptimaliseerd, ligt de focus vooral op nieuwe ontwikkelingen in Q4 2021 en is de overige (meer algemene) informatie te vinden in de bijlagen. Gekeken wordt verder hoe de rapportage meer extern georiënteerd ingericht kan worden, zonder de connectie met de interne gesprekspartners uit het oog te verliezen.

2. Implementatie Bronmaatregelen

2.1 Dashboard bronmaatregelen

In het onderstaande dashboard (Figuur 1.) wordt de belangrijkste beheersmatige informatie uit de kwartaalrapportage visueel weergegeven.

Sector	Eigenaar	Status				Bronmaatregel (BM)	Fase / Planning																																			
		21	21	21	21		2021				2022				2023				2024				2025				2026	2027	2028	2029	2030	2031										
		Q1	Q2	Q3	Q4		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4																
Industrie	EZK	A	A	A	A	Effect subsidiestop ISDE	G	G	G	G																																
						Maatwerk piekbelasters industrie																																				
						Verkenning aanpassing BBT																																				
Landbouw / Agro	LNV					Srv																																				
						MGA																																				
						Lbv																																				
						Verdunnen mest																																				
						Stalmaatregelen																																				
						Verlagen ruw eiwitgehalte (RE) in veevoer																																				
						Vergroten aantal uren weidegang																																				
						Omschakelprogramma																																				
Mobiliteit	IenW					Mestverwerking																																				
						Retrofit binnenvaart																																				
						Elektrisch taxiën																																				
						Gerichte handhaving AdBlue systemen																																				
Bouw	IenW, BZK					Walstroom zeevaart																																				
						Pilots verduurzaming Bouw																																				
				Maatregelen Bouw																																						

Status

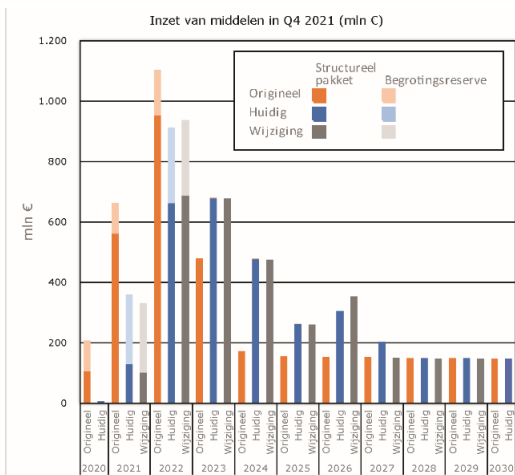
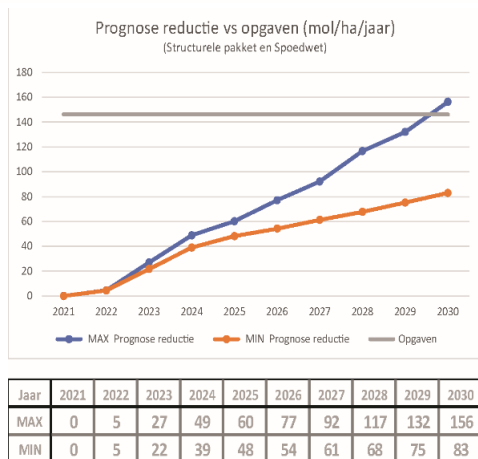
- bijsturing vereist
- extra aandacht vereist
- geen extra aandacht nodig
- A afgerond
- niet gerapporteerd

Fase

- Initiatie
- Ontwerp
- Uitvoering
- Evaluatie
- 1 Aanpassing
- Gereed

Aanpassingen

- 1 uitvoering: vertraging
- 2 ontwerp: vertraging
- 3 ontwerp: vertraging
- 4 ontwerp: vertraging
- 5 ontwerp: vertraging
- 6 ontwerp: vertraging
- 7 uitvoering: vertraging
- 8 uitvoering: vertraging

Opgaven	Doelbereik** mol/ha/jaar
Natuur	110
Ontwikkelreserve	28,5
Legalisatieprogramma*	11
MIRT & Woningbouw	7,6
TOTAAL	146,1

* In de ontwikkelreserve wordt 11 mol gemarkeerd voor het legaal houden van meldingen

** politiek beleidsmatige cijfers zonder afstandsgrens

Budget TOTAAL

Pakket	Budget naam	Budget mln €
Structureel pakket	Originele reeks 24 april 2021	5.108,4
	Toevoeging bouwmaatregel	1.000
	Huidige reeks (incl. bouw)	6.173
	Totaal van AP naar dep.	3.490
	Totaal resterend op AP	2.618
BM	TOTAAL Originele reeks	3.182
	TOTAAL Huidige reeks	3.158

Figuur 1. Dashboard implementatie bronmaatregelen: status en planning maatregelen, prognose doelbereik en inzet van de financiële middelen.

Bronmaatregel (structureel pakket)	Doel stikstofdepositieruimte		
	Natuur	Woningbouw / MIRT	Meldingen
Effect subsidiestop ISDE			
Maatwerk piekbelasters industrie			
Verkenning aanpassing BBT			
Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv)*			
Gerichte aankoop veehouderijen (MGA)			
Landelijke beëindigingsregeling veehouderij (Lbv)			
Verdunnen mest			
Stalmaatregelen			
Verlagen ruw eiwitgehalte (RE) in veevoer			
Vergroten aantal uren weidegang			
Omschakelprogramma			
Mestverwerking			
Retrofit binnenvaart			
Elektrisch taxiën			
Gerichte handhaving AdBlue systemen			
Walstroom zeevaart			
Pilots verduurzaming Bouw		n.v.t.	
Maatregelen Bouw		n.v.t.	
Landelijke snelheidsverlaging			

Legenda
* meldingen microdeposities
het Legalisatieprogramma

Herbesteding BM	Kwartaal	Onderwerp	Bedrag herbesteding (mln. €)
SRV	2021 Q4	Gerichte opkoop	133,4
SRV	2021 Q4	Walstroom	20
SRV	2021 Q4	Projectspecifieke mitigatie MIRT	15

Vervolg Figuur 2. Dashboard implementatie bronmaatregelen: doel stikstofdepositieruimte van de bronmaatregel van het structurele pakket en herbesteding Subsidieregeling sanering varkenshouderij (SRV).

2.2 Fase en implementatie bronmaatregelen

Status

De bronmaatregelen zijn binnen de structurele aanpak verdeeld over drie domeinen, te weten landbouw, mobiliteit en de industrie². Van de achttien bronmaatregelen, waarvan zeventien zich in de implementatiefase bevinden, hebben tien de status³ groen en vijf de status oranje (extra aandacht vereist). De bronmaatregelen retrofit binnenvaart en mestverdunding op zandgronden behouden de status rood (bijsturing vereist). Er zijn geen nieuwe maatregelen bijgekomen voor de status rood, de Regeling provinciale aankoop veehouderijen (Rpav: eerder bekend als MGO) is van groen naar oranje verschoven, omdat het een vrijwillige maatregel is en het is daardoor onzeker hoeveel boeren interesse hebben in de aankoopregeling. Daarnaast zal in Q1 2022 besluitvorming over de planning gaan plaatsvinden, wat de druk op deze maatregel vergroot. Er zijn vier maatregelen van oranje naar groen gegaan. Te weten: Srv, weidegang, mestverwerking en AdBlue. Over het algemeen heeft deze statuswijziging te maken met het in lijn blijven met de (aangepaste) plannings, budget en prognose.

De verschuivingen in status t.o.v. eerdere kwartaalrapportages zijn in figuur 1. terug te vinden. De status is bepaald door de bronmaatregelgeleigenaren, met als referentiekader de in januari 2021 gemaakte samenwerkingsafspraken.

De belangrijkste oorzaken voor het toekennen van de status “extra aandacht vereist” zijn:

- Verschuiving van de planning (en mogelijk daarmee het moment waarop reductie wordt gerealiseerd);
- Complexiteit bij de uitwerking van de kaders dan wel het ontwerp van de regeling;
- Geen toenemende verbeteringen ten opzichte van het vorige kwartaal.

De oorzaken voor de status rood zijn:

- Onzekerheid over het draagvlak en dus de uitwerking van de maatregel; hiervoor wordt nu aanvullend onderzoek gedaan (resultaten in Q2 2022 voor Retrofit, Q3 2022 voor Mestverdunding).

² De maatregel snelheidsverlaging wordt ingezet voor de MIRT/Woningbouw maar maakt geen onderdeel uitmaakt van de structurele aanpak. De voortgang van deze maatregel wordt zodoende niet meegenomen in deze rapportage.

³ Bij de weergave van de status van de implementatie van de bronmaatregelen wordt een onderscheid gemaakt in drie categorieën: groen (geen extra aandacht) oranje (extra aandacht) en rood (bijsturing vereist).

- Lage deelname cijfers waardoor bijsturing noodzakelijk is om de geprognostiseerde opbrengst te behalen; Voor Retrofit wordt hiervoor onderzoek gedaan door TNO en een voorstel voor bijsturing wordt in Q2 2022 ingediend ter besluitvorming. Dit schuift opnieuw op met een kwartaal, omdat het onderzoek vertraging heeft gehad. Voor Mestverduunning worden de onderzoeksresultaten verwacht in Q3 2022.

Van de achttien maatregelen is er één afgerond (ISDE subsidie - pellet kachels en biomassaketels) en zijn er vijf actief. De vijf maatregelen in uitvoering zijn de pilots verduurzaming bouw, de Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv), de Rpav, het Omschakelprogramma en de stimuleringsregeling retrofit binnenvaart. Dit blijft gelijk aan het derde kwartaal van 2021.

Prognose doelbereik

Het weergegeven stikstofreductie potentieel van de maatregelen in 2030 is gebaseerd op de doorrekening van het PBL in samenwerking met RIVM, TNO en CE Delft in 2020. Het groeipad betreft een ambtelijke inschatting. Uit figuur 1. blijkt dat voor het behalen van alle opgaven de minimale bandbreedte van het pakket bronmaatregelen onvoldoende blijkt. In Q4 2021 is duidelijk geworden dat een aantal bronmaatregelen met tegenvallende prognoses te maken hebben voor 2030⁴, te weten: Verlagen ruw eiwitgehalte (van 67,0 mol naar 53,5 mol) en de Lbv (van 31,7 mol naar 20,0⁵ mol). Daarnaast zijn de prognoses van 2022 voor de volgende bronmaatregelen naar nul aangepast: Rpav, Verlagen RE en Vergroten aantal uren weidegang. Deze bijgestelde prognoses verhogen de onzekerheid over het behalen van de doelstellingen en het wordt steeds waarschijnlijker dat de prognoses rond de minimale bandbreedte gaan uitkomen (Figuur 1.).

2.3 Maatregelen Industrie

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) is verantwoordelijk voor de implementatie van de drie maatregelen binnen het domein Industrie (zie tabel 2).

Maatregelen industrie	Status	Fase	Datum opstelling	Reductie potentieel		Budget mln.
				Min	Max	
Effect subsidiestop ISDE (pellet kachels en biomassaketels)	Gereed			0,0	0,1	
Maatwerk piekbelasters industrie	☹️	Initiatie	Q1 2022	0,0	0,3	20
Verkenning aanpassing BBT	☺️	Ontwerp	Q3 2022	0,0	5,0	-

Tabel 2. Bronmaatregelen voor het domein industrie

De subsidie ISDE - pellet kachels en biomassaketels is in 2020 stopgezet en als maatregel in de bandbreedte meegenomen.

De uitvoering van de bronmaatregel Aanscherping Beste Beschikbare Technieken (BBT) wordt door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) verzorgd in het kader van het Schone Lucht Akkoord (SLA). De conceptregeling is dit kwartaal voor voorhang naar de Tweede Kamer verstuurd. Het voorstel zal onderwerp zijn van een tweeminutendeбат met de minister van IenW, dat in februari 2022 plaatsvindt.

Voor de maatregel Maatwerk piekbelasters industrie is, naar aanleiding van de motie Geurts⁶, samen met de provincies geïnventariseerd of lokale bedrijven uit de industrie geïnteresseerd zijn in bovenwettelijke reductiemaatregelen. De provincies hebben aangegeven dat bedrijven enkel in CO2-reductie geïnteresseerd zijn en geen prikkel hebben om in stikstofreductie te investeren zolang hen dat geen voordeel (bijv. stikstofruimte) oplevert. Afgelopen kwartaal heeft EZK onderzocht op welke manier de € 20 mln. ingezet kan worden ten behoeve van stikstofreductie in de industrie. Hierbij is ook het RIVM-rapport m.b.t. de depositie van industrie op de natuur wat in het kader van de integrale aanpak stikstof is uitgevoerd, meegenomen.

⁴ Structurele pakket, inclusief woningbouw.

⁵ Inschatting totale opbrengst (met budget van € 1000 mln.) op basis van door RIVM berekende gemiddelde opbrengst bij besteding € 500 mln.

⁶ Kamerstuk, 2020/2021, 35600, nr. 33

Het DO heeft voorwaardelijk besloten de middelen te besteden aan de bestaande subsidieregeling Versnelde Klimaatinvesteringen Industrie (VEKI). Eén van de voorwaarden is dat de stikstof effecten van de besteding goed te monitoren zijn en eventueel inzichtelijk kunnen worden gemaakt. Een tweede voorwaarde is dat de VEKI-regeling in 2022 moet worden opengesteld. EZK onderzoekt hiervoor de budgettaire mogelijkheden. Zodra deze mogelijkheden meer concreet zijn, zal EZK het definitieve voorstel aan het DO voorleggen.

2.4 Maatregelen Landbouw

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor de implementatie van de negen maatregelen binnen het domein landbouw. De maatregelen zijn ingedeeld in drie groepen; Beëindigings-, management- en innovatiemaatregelen. Een overzicht hiervan is weergegeven in tabel 3.

Maatregelen landbouw	Status	Fase	Datum opstelling	Reductie potentieel		Budget mln.
				Min	Max	
Beëindigingsmaatregelen						
Verhogen budget Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv) ⁷	😊↑	Uitvoering	2019	2,8	2,8	106,6 ⁸
Regeling provinciale aankoop veehouderijen (Rpav) (eerder bekend als MGO)	😞↓	Uitvoering	2020	9,1	9,1	480 ⁹
Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv)	😊	Ontwerp	Q4 2022	10,0	20,0 ¹⁰	1.000
Managementmaatregelen						
Verdunnen mest	😞	Ontwerp	Q3 2022	2,3	9,2	105
Verlagen ruw eiwitgehalte (RE) in veevoer	😊	Ontwerp	Q1 2022	18,0	53,5	73
Vergroten aantal uren weidegang	😊↑	Ontwerp	Q2 2022	0,8	3,7	3
Innovatiemaatregelen						
Stalmaatregelen	😊	Initiatie	Q1 2023	29,0	41,0	280
Omschakelprogramma	😞	Uitvoering	Q3 2021	3,5	3,5	175
Mestverwerking	😊↑	Ontwerp	Q2 2022	NTB	NTB	15

Tabel 3. Bronmaatregelen voor het domein landbouw (Pijl: mutatie ten opzichte van laatste rapportage)

Beëindigingsmaatregelen

Inmiddels (peildatum 22-12-2021) zijn er in het kader van de Srv 278 overeenkomsten geretourneerd. Er zijn geen aanvragen meer in behandeling. Er zijn 262 verzoeken tot uitkering van het voorschot van zeventig procent afgewikkeld (daarmee is op 240 varkenshouderijlocaties de productie definitief en onherroepelijk beëindigd). Er zijn tot op heden 122 varkenshouders met een verzoek tot definitieve subsidievaststelling (na sloop van de productiecapaciteit) ingediend. Hiervan zijn er 105 afgewikkeld. Dit betreft de totale deelnamecijfers van de gehele regeling en dus niet enkel de deelname uit de verhogingen van het subsidieplafond t.b.v. stikstofaanpak. Voor 2022 staat er nog € 72,5 mln. op de begroting.

Op 31 augustus 2021 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de inrichting van Lbv en de tweede tranche van de Rpav, de planning en de verwachte opbrengst. Dit vroeg om een nieuwe analyse voor te hanteren drempelwaarde en daarbij behorende kosteneffectiviteit Deze is in het vierde kwartaal door RIVM uitgevoerd. De resultaten zijn besproken in D(G)O Stikstof in december. Hieruit zijn een aantal conclusies gekomen; ten eerste is de potentiële opbrengst van de Lbv in april 2020 te hoog ingeschat. Met de correcte conversiefactor is de prognose uitgekomen op 21,9 mol/ha/jr.

⁷ De reductie van de Srv zal naar verwachting volledig worden ingezet om de toezegging aan het SSRS (woningbouw) te voldoen.

⁸ Dit is het resterende bedrag van de tweede verhoging Srv. De € 60 mln. uit de eerste verhoging n.a.v. het Urgenda vonnis komt ook ten goede komt van de stikstofaanpak. De resterende middelen Srv zijn toebedeeld aan resp. Rpav (€ 133,4 mln.), MIRT (€ 15mln.) en Walstroom (€ 20mln.).

⁹ De bronmaatregel Rpav heeft € 133,4 mln. extra gekregen voor het realiseren van stikstofruimte vanuit de resterende Srv-middelen.

¹⁰ Inschatting totale opbrengst (met budget van € 1000 mln.) op basis van door RIVM berekende gemiddelde opbrengst bij besteding € 500 mln.

En ten tweede, met de meest actuele uitgangspunten en bij inzet van een budget van € 1.000 mln. komt het nu tot een potentiële opbrengst van 20¹¹ mol/ha/jr. In februari 2022 levert RIVM het eindrapport op.

De uitvoering van de eerste tranche van de Rpav is in volle gang. Inmiddels is de evaluatie van de eerste tranche afgerond. Op basis van de uitkomsten daarvan is de wijzigingsregeling Rpav-1 in de Tweede Kamer voorgehangen en na schriftelijke overleg met de Tweede Kamer op 24 december in de Staatscourant gepubliceerd. De extra middelen kunnen begin 2022 door provincies worden opgevraagd. Daarnaast zijn ook de voorbereidingen voor de invulling van de tweede tranche voortgezet. Gezien de hoeveelheid aanpassingen die worden voorzien, zal besluitvorming over de planning plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2022.

Managementmaatregelen

Op 20 juli 2021 is een brief naar de Tweede Kamer gestuurd over de uitwerking van de managementmaatregelen. Met het sturen van de brief zijn de afspraken met de sectorpartijen LTO, NAJK, Biohuis en Netwerk GRONDig geformaliseerd. Belangrijk is dat afspraken zijn gemaakt over de veevoer-en weidegangmaatregel. Deze maatregelen worden nu geïmplementeerd.

In Q4 2021 heeft onder voorzitterschap van LTO de technische werkgroep mestverdunding een herstart gemaakt. Het doel van de werkgroep is om een nadere invulling te geven aan de inspanningsverplichting om te komen tot een afspraak omtrent het verdund aanwenden van mest met de zodenbemester op zandgrond. Begin Q1 2022 presenteren de onderzoekers de voorlopige resultaten. De verwachting is dat die weinig hoopvol stemmen in termen van effectiviteit. Gelet op deze verwachtingen is het gewenst om in de komende periode met de werkgroep na te denken over mogelijke alternatieven.

Voor de bronmaatregel verlagen ruw eiwitgehalte van veevoer is een technische werkgroep gestart onder leiding van het NAJK en met deelname van de CTM-partijen en LNV. In meerdere overleggen is gesproken over de opzet van de voerpilot en het werven van voldoende deelnemers. Eind 2021 hadden 196 veehouders zich aangemeld voor de praktijkpilot. Ondertussen is de CDM doorrekening voor melkveehouderij voor 2025 in emissiereductie vergeleken met emissiereductiecijfers van PBL uit 2020 en deze blijkt in dezelfde range te zitten. De bandbreedte voor varkens en pluimvee is aangepast op basis van ambtelijke inschattingen huidige afspraken met de sector over managementmaatregelen: in 2030 bandbreedte 0% tot max 50% van de PBL prognose.

De maatregel Weidegang heeft eveneens een werkgroep opgericht. Het doel van de werkgroep is om met een plan van aanpak te komen hoe de sectordoelen in het kader van weidegang te behalen. Wanneer de werkgroep haar plan af heeft wordt deze voor akkoord voorgelegd aan het Bestuurlijk Overleg (2022 Q1).

Innovatiemaatregelen

In het kader van de bronmaatregel Stalmaatregelen start de WUR begin 2022 met de sectoranalyse pluimvee en vleeskalveren, in Q2 2022 met de sectoranalyse melkvee en in 2023 met de sectoranalyse geiten. In het vierde kwartaal is tevens de innovatiemodule van de Sbv voor de derde keer opengesteld. Om door middel van verduurzaming van stalsystemen in te zetten op ammoniakreductie, wordt een openstelling van de Sbv-investeringsmodule in 2022 voorbereid.

Bij hoogwaardige mestverwerking is getracht zoveel mogelijk aan te sluiten bij de Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV). In december 2021 zijn vragen over openstelling onder de AGVV positief beantwoord. Hierdoor kan worden volstaan met een kennisgeving aan Europa en kan de subsidieregeling worden opgesteld. Daarnaast wordt de subsidieregeling in het kader van mestverwerking momenteel vormgegeven in een interne werkgroep. Een vooraankondiging wordt gedaan in het eerste kwartaal van 2022. Openstelling staat gepland voor het tweede kwartaal.

Voor het Omschakelprogramma zijn inmiddels 24 aanvragen in behandeling geweest voor het pilot-investeringsfonds. Daarvan zijn er tot nu toe twaalf goedgekeurd. In december 2021 is er door het Nationaal Groen Fonds (NGF) een tussenrapportage van de pilot uitgebracht.

¹¹ Inschatting totale opbrengst (met budget van € 1000 mln.) op basis van door RIVM berekende gemiddelde opbrengst bij besteding € 500 mln.

De regelingen Bedrijfsplannen en Demonstratiebedrijven die onder de SABE-regeling zijn uitgewerkt, zijn op één november 2021 opengesteld. De regeling voor bedrijfsplanvouchers was na één dag overtekend. De regeling voor demonstratiebedrijven leverde bijna 80 aanvragen op, deze zullen in de komende tijd (Q1 en Q2 2022) worden beoordeeld.

2.5 Maatregelen Mobiliteit en bouw

IenW en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) zijn verantwoordelijk voor de implementatie van de maatregelen binnen het domein mobiliteit en bouw (zie tabel 4).

Maatregelen mobiliteit en bouw	Status	Fase	Datum opstelling	Reductie potentieel		Budget
				Min	Max	Mln.
<i>IenW</i>						
Retrofit binnenvaart	☹	Uitvoering	loopt	4,2	4,2	79
Elektrisch taxiën	☺	Initiatie	ntb	0,3	0,4	10
Gerichte handhaving AdBlue systemen	☺↑	Ontwerp	ntb	2,0	2,0	20
Walstroom zeevaart	☺	Ontwerp	Q1 2022	0,3	0,3	32 ¹²
<i>IenW en BZK</i>						
Pilots verduurzaming Bouw	☺	Uitvoering	LOOPT	NTB	NTB	25
Maatregelen Bouw	☹	Ontwerp	Q1 2022	NTB	NTB	500 ¹³

Tabel 4. Bronmaatregelen voor het domein mobiliteit en bouw (Pijl: mutatie ten opzichte van laatste rapportage)

Door bestaande regelgeving is in de sector mobiliteit op alle onderdelen de afgelopen jaren een flinke daling van NO_x-emissie opgetreden. Deze daling zet verder door tot 2030 en ook daarna. Dit komt door steeds verder aangescherpte Europese emissienormen voor wegverkeer en mobiele werktuigen, internationale afspraken voor de scheepvaart en het aangescherpte klimaatbeleid, dat ook effect heeft op NO_x uitstoot. Op dit moment wordt op Europees niveau gewerkt aan een aanscherping van de emissienormen voor personenauto's en vrachtauto's, de zogenoemde 7-normen. Deze normen zullen naar verwachting in 2025 of 2026 gaan gelden voor nieuwe voertuigen, hierin worden ook emissienormen voor ammoniak meegenomen.

Structurele maatregelen

In het kader van de structurele aanpak stikstof is IenW verantwoordelijk voor implementatie van vier bronmaatregelen binnen het domein mobiliteit. In januari is de Tijdelijke subsidieregeling verduurzaming binnenvaartschepen 2021 - 2025 opengesteld. Dit is een gecombineerde subsidieregeling waarbinnen vanuit het stikstofbudget subsidie voor de bronmaatregel retrofit met SCR katalysatoren mogelijk is en vanuit IenW budget vanuit de Green deal zeevaart, binnenvaart en havens subsidie voor motorvervanging. Afgelopen jaar bleven de aanvragen voor retrofit flink achter, terwijl er veel animo (meer dan beschikbaar budget) voor motorvervanging was. Ook motorvervanging zorgt voor stikstofreductie. Er is in 2021 in totaal voor € 6,8 mln. toegekend voor motorvervanging en € 3,9 mln. voor katalysatoren. De verwachting is dat deze trend zich in 2022 gaat doorzetten. Daarom wordt er nu gewerkt aan een gewijzigde invulling van de regeling om deze aantrekkelijker te maken. Hierbij worden een aantal alternatieven overwogen, zoals motorvervanging en katalysatoren in combinatie met roetfilters. TNO voert momenteel een onderzoek uit naar de kosteneffectiviteit daarvan. De resultaten werden begin januari 2022 verwacht. Op basis daarvan zal een voorstel worden gemaakt om bij te sturen.

Voor wat betreft de Gerichte handhaving AdBlue is er gestart met fase 1, waarin door Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) wordt gewerkt aan het verder opbouwen van de informatiepositie en op het inzetten van toezichts- en opsporingscapaciteit. Voor fase twee volgt een nieuw bestedingsplan.

Voor de mogelijkheden voor Elektrisch taxiën is een haalbaarheidsstudie uitgevoerd in samenwerking met Schiphol. In 2022 wil Schiphol vervolgstappen nemen. Dit gaat sneller dan gedacht. IenW wil daarom het kasritme van de € 10 mln. innovatiesubsidie aanpassen. Er wordt op dit moment een bestedingsplan

¹² De bronmaatregel Walstroom heeft € 20 mln. extra gekregen voor het realiseren van stikstofruimte t.b.v. vulling van het SSRS vanuit de resterende Srv-middelen.

¹³ Er staat € 500 mln. nu uitgewerkt in bestedingsplannen t.b.v. maatregelen bouw onder de noemer Routekaart schoon en emissieloos bouwen (SEB). Daarnaast staat er € 500 mln. als overige reservemiddelen op de AP voor de borging van de structurele aanpak.

opgesteld dat tot doel heeft om de besteding van circa € 4 mln. naar voren te halen om daarmee de vervolgpijlot mede te bekostigen.

De Subsidieregeling walstroom zeevaart wordt opengesteld in Q1 2022. Hoewel de opbrengst in depositiedaling landelijk gezien gering is, kan deze naar verwachting lokaal positief bijdragen aan de depositiedaling op overbelaste duingebieden en lijkt er veel interesse bij initiatiefnemers voor realisatie van walstroom. Voor walstroom is er een extra budget van € 20 mln. vrijgemaakt uit de onderuitputting Srv voor realisatie van de SSRS-doelen in de kuststreek

Maatregelen in de bouw: Routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen

In het Klimaatakkoord (2019), het Schone Luchtakkoord (2020) en de Aanpak Stikstof zijn doelstellingen opgenomen voor het verder terugdringen en voorkomen van schadelijke emissies van mobiele werktuigen en bouwvoertuigen. In de Wsn nis een gedeeltelijke vrijstelling van de natuurvergunningplicht voor de bouwsector opgenomen. De vrijstelling geldt voor stikstofemissies bij de aanleg, bouw en sloop van onder andere woningen, utiliteit, energieprojecten en activiteiten in de grond, weg- en waterbouw.

Om deze vrijstelling mede mogelijk te maken heeft het kabinet € 1 mrd. beschikbaar gesteld voor versteviging van het gehele structurele pakket aan stikstofmaatregelen. Hiervan is tussen 2021 en 2030 € 500 mln. gereserveerd voor maatregelen in de bouw. Binnen het programma Schoon en Emissieloos bouwen worden vier sporen verder uitgewerkt. Er is in 2021 onder meer een website gelanceerd voor de Routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB). Het sectoroverleg en de werkgroepen waarin over het programma SEB wordt gesproken met stakeholders is gestart. Ook is het kennis- en innovatieprogramma van start gegaan. Het opstellen van de Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB) bevindt zich in een vergevorderd stadium. De internetconsultatie loopt tot 16 januari 2022. In 2022 wordt de routekaart SEB opgeleverd en uitgevoerd, de subsidieregeling SSEB opengesteld en wordt een ondersteuningsprogramma voor de medeoverheden opgezet.

Pilots bouw

Daarnaast voorziet de structurele stikstofaanpak in gebiedsgerichte pilots voor verduurzaming in de bouw. Twee pilots zijn al in uitvoering: de A16 en het hoogwaardig openbaar vervoer in 't Gooi. Een derde project, te weten gezondheidscentrum 't Harde (RVB), is eind september 2021 door BZK goedgekeurd. De aanbesteding loopt, maar is vertraagd. De uitvoering start in 2022. Ook wordt in januari 2022 een projectvoorstel verwacht voor een vierde pilot, te weten een dijkversterkingsproject bij Rijkswaterstaat. Tevens zullen de inschrijvingen voor de DKTI-regeling door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) worden beoordeeld en waar mogelijk worden gegund.

2.6 Aandachtspunten en risico's

Een belangrijk risico voor het pakket bronmaatregelen blijft het niet behalen van de benodigde opbrengst van stikstofdepositiereductie. Binnen het huidige pakket wordt gekeken naar mogelijkheden tot intensivering. .

In onderstaande tabel 5. worden de belangrijkste, dan wel de nieuwe risico's weergegeven, waarbij een onderverdeling is gemaakt tussen risico's met betrekking op de prognose van de reductie versus de behoefte en risico's met betrekking op de samenwerking bij de implementatie.¹⁴ Het volledige overzicht van risico's en aandachtspunten is te vinden in bijlage B. Risico's en aandachtspunten.

Risico	Omschrijving	Schikking
<i>De prognose van de reductie versus de behoefte</i>		
Vertraging	Het merendeel van de maatregelen kent een vorm van vertraging op de initiële planning. Vertragingen in het begin kunnen leiden tot vertragingen in de latere fasen. Redenen hiervoor zijn verschillend van aard, maar	De mogelijkheden tot het inlopen van deze vertragingen zijn beperkt. Vooralsnog is belangrijk om in kaart te brengen wat de vertraging betekent voor het zichtjaar 2025 in stikstofopbrengsten. Hierdoor dient ook de opgave voor 2025

¹⁴ In deze kwartaalrapportage is gekozen om met name aandacht te geven aan de procesmatige risico's en de bijbehorende mitigerende maatregelen..

Risico	Omschrijving	Schikking
<i>De prognose van de reductie versus de behoefte</i>		
	hebben over het algemeen te maken met complexiteit bij de uitwerking van de maatregel (draagvlak, sectorafpraak, Covid-19, EU consultatie).	in kaart worden gebracht. In het kader van de eerder geconstateerde vertraging wordt een intensiveringsplan opgesteld waarin de mogelijkheden van versnelling en intensivering worden onderzocht.
Prognose	Een aantal bronmaatregelen kent een bijgestelde prognose naar beneden. Deze bijgestelde prognoses verhogen de onzekerheid over het behalen van de doelstellingen en het wordt steeds waarschijnlijker dat de prognoses bij de minimale bandbreedte gaan uitkomen.	Er wordt gewerkt aan een bijsturingssladder en een intensiveringsplan. Het intensiveringsplan is onderdeel van het bijsturingstraject, waarvoor een bijsturingssladder is ontwikkeld, welke onderdeel is van het Wsn.
<i>De samenwerking bij de implementatie</i>		
Maatregelen op het lokale niveau	Sommige provincies en gemeenten zijn bezig met het ontwikkelen en uitvoeren van hun eigen maatregelen om de stikstofopbrengst te vergroten.	Deze provinciale en gemeentelijke maatregelen kunnen conflicteren wanneer er niet goed wordt afgestemd met de Rijksbronmaatregelen. Heldere planning en communicatie is van groot belang, en ook het zorgen voor de betrokkenheid van provincies en gemeenten in besluitvormingsprocessen dient te worden meegenomen.
Nieuw coalitieakkoord	Uitwerking van het nieuwe coalitieakkoord op het stikstof gebied is noodzakelijk.	Het is belangrijk om tegenstrijdigheden te voorkomen tussen de structurele aanpak en de uitwerking en uitvoering van het coalitieakkoord, en te kijken waar beiden elkaar kunnen versterken.

Tabel 5. Belangrijkste aandachtspunten en risico's op basis van de voortgangsrapportages van de bronmaatregelen.

3. Raakvlakdossiers

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de onderdelen die van invloed zijn op - of een directe relatie hebben met de implementatie van de bronmaatregelen. In deze rapportage is opgenomen de voortgang van de implementatie van de monitoring van bronmaatregelen, het legalisatieprogramma, het SSRS, de GGA en de toestemmingsverlening.

3.1 Monitoring

Op 23 maart 2021 heeft DGS het consortium - bestaande uit het PBL, het RIVM en de WUR - verzocht een voorstel te doen voor een werkprogramma voor monitoring van en rapportage over het programma stikstofreductie en natuurverbetering.

Dit voorstel omvat de in de Wsn voorgeschreven rapportages en twee aanvullende rapportages met een onafhankelijk oordeel over:

- In hoeverre de voorgenomen totale beleidsinzet (de sporen stikstofdepositiereductie, natuurmaatregelen met eventueel toekomstige aanvullingen zoals ruimtelijke maatregelen) leidt tot het realiseren van de gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau (ex ante);
- Wat de verwachte sociaaleconomische effecten, het draagvlak en de maatschappelijke haalbaarheid en betaalbaarheid van het maatregelenpakket in samenhang met gerelateerde beleidstrajecten zoals het klimaatbeleid zijn.

Op 1 december 2021 heeft het consortium de verkenning “werkprogramma monitoring en evaluatie stikstofreductie en natuurverbetering” aan DGS aangeboden. Uit het resultaat van de zogenaamde “kwartiermakersfase” blijkt welke onderdelen van de gevraagde rapportages vanaf 2022 zijn te realiseren, en welke datavoorzieningen en methodieken nog (verder) ontwikkeld moeten worden om de komende jaren het werkprogramma uit te kunnen bouwen. Zo vergt het nog te ontwikkelen informatiesysteem ten aanzien van provinciale bronmaatregelen aandacht. Voor de “natuuronderdelen” van de monitoringsrapportages is geconstateerd dat niet alle informatie beschikbaar is of op korte termijn beschikbaar komt, maar dat bijvoorbeeld ook methoden ontwikkeld moeten worden. Deze verkenning is daarmee een bouwsteen in het groeipad naar een volwaardig monitorings-, rapportage en evaluatiesysteem.

De bevindingen van de verkenning leiden grofweg tot drie urgente vervolgtrajecten:

- a. Het op orde brengen van de informatievoorzieningsketen;
- b. Het in afstemming met de departementen en provincies een afweging maken over de precieze scope van het verzoek aan het consortium, met name waar het gaat om de niet wettelijk voorgeschreven rapportages;
- c. Het doen van een verzoek aan het consortium voor het opstellen van het definitieve werkprogramma (in ieder geval voor 2022 met zo mogelijk een doorkijk naar volgende jaren). Het gaat dan (minimaal) om het uitbrengen van de (stikstof)rapportage 2022 e.v., de ontwikkeling methodieken/tools die nodig zijn om (minimaal de wettelijk) voorgeschreven rapportages op te kunnen leveren en de activiteiten die binnen het consortium liggen om de informatievoorzieningsketen op orde te brengen.

3.2 Legalisatieprogramma

In de Wsn (Stb. 2021, 140) is vastgelegd dat een legalisatieprogramma wordt ingesteld waarmee de problematiek van meldingen en meldingsvrije activiteiten op afzienbare termijn wordt opgelost. In de voortgangsbrief van 16 juli jl. (Kamerstuk 35 334, nr. 160) is vastgesteld dat een deel van de effecten van de Srv, de Lbv en de Rpav gebruikt worden om deze activiteiten te legaliseren.

Op dit moment geven provincies aan dat ze verwachten dat de opbrengt van de bovengenoemde bronmaatregelen niet voldoende gaat zijn voor het legaliseren van alle PAS-meldingen en de meldingsvrije activiteiten. De zorgen die provincies hebben lijken reëel, dat blijkt onder andere uit de prognoses van het RIVM die aangeven dat in de kustprovincies weinig stikstofruimte vrij gaat komen.

Op dit moment worden er verschillende sporen uitgedacht om meer stikstofruimte te creëren voor de PAS-meldingen en de meldingsvrije activiteiten, bijvoorbeeld door bronmaatregelen te optimaliseren zodat de ruimte neerslaat waar dat voor de melders gunstig is. Er wordt ook uitgezocht wat de mogelijkheden zijn voor PAS-melders om met verduurzamingsmaatregelen stikstofruimte te winnen (en vervolgens eventueel via intern salderen legaal te worden). Het is van belang dat de verschillende sporen op korte termijn verder uitgewerkt worden, dat gebeurt samen met de portefeuillehouders van de bronmaatregelen. Er wordt ook intensief samengewerkt met de provincies en waar mogelijk worden hun suggesties tot versnelling van het beschikbaar komen van bronmaatregelen gefaciliteerd.

3.3 Stikstof Registratie Systeem (SSRS)

In het vierde kwartaal is verder gewerkt aan de implementatie van maximale rekenafstand van 25 km in AERIUS Calculator en het in kaart brengen van de implicaties voor het SSRS. De actualisatie van AERIUS Calculator was begin december 2021 voorzien. Omdat bij de uitvoering aan de zijde van bevoegde gezagen nog veel complicaties werden voorzien is samen met de provincies bezien op welke wijze het handelingsperspectief t.b.v. de vergunningspraktijk verduidelijkt kon worden. In verband met de afhechting daarvan is de actualisatie van AERIUS Calculator 2021 uitgesteld naar 13 januari 2022. Actualisatie van Aerijs Register en daarmee het SSRS, is gebaseerd op Aerijs Calculator en is in verband met de latere Release van Calculator eveneens uitgesteld. Ook in het vierde kwartaal 2021 is ruimte vanuit het SSRS benut voor vergunningverlening t.b.v. woningbouwprojecten. Begin december 2021 heeft de Minister van LNV ingestemd met een wijziging van de Regeling Natuurbescherming. Daarin is gebruik van AERIUS Calculator 2021 verplicht voorgeschreven. In de gewijzigde regeling is de mogelijkheid opgenomen om ruimte uit het SSRS te benutten voor het legaliseren van meldingen en voor clusters van woningbouwprojecten. Met het opnemen van deze mogelijkheid ten aanzien van deze clusters is een motie¹⁵ van het lid Futselaar (SP) uitgevoerd. Inwerkingtreding van deze Regeling is verschoven naar 13 januari 2021, de datum van Release van Calculator 2021.

Srv

In het vierde kwartaal zijn de werkzaamheden ten aanzien van het kunnen vaststellen van de vanuit de Srv t.b.v. het SSRS beschikbaar komende stikstofdepositieruimte uit batch 3 en volgende overgedragen aan RVO. Het doorlichten van de vergunningssituatie van de deelnemers aan de Srv voor het bepalen van de vergunde gerealiseerde ruimte van de betreffende varkenshouderijlocaties heeft RVO zelf ter hand genomen onder begeleiding van het externe bureau dat eerder deze werkzaamheden ten aanzien van batch 1 en 2 heeft verricht. Inzet van ditzelfde bureau borgt de kwaliteit, de continuïteit en eenheid in besluitvorming over de te maken keuzes. RVO zal ook de regie over dit vervolgttraject voeren, de coördinatie op zich nemen en de benodigde kwaliteitschecks borgen. De bij de vergunningscheck van de batch 1 en 2 betrokken DGS-medewerkers staan RVO bij in dit gehele proces. Verwachting is dat de ruimte uit de 3e batch in het voorjaar van 2022 beschikbaar komt voor vergunningverlening via SSRS na actualisatie van Register. Voordeel is dat RVO met dit traject ervaring op doet die ook benut kan worden bij ruimte die t.b.v. het SSRS beschikbaar komt uit ander bronmaatregelen, zoals de Lbv en de Rpav.

3.4 GGA

In de ban van het coalitieakkoord

In het vierde kwartaal werd duidelijk dat er een coalitieakkoord in de maak was die de reeds bestaande aanpak en het pakket aan maatregelen zou gaan verbreden.

Provincies hebben in een propositie¹⁶ aangegeven achter de transitieopgave te staan en te streven naar een integrale aanpak. Ook in de gebiedsgericht aanpak is deze integrale opgave van groot belang. Er is een begin gemaakt om de reeds ingezette lijn in de gebieden te confronteren met deze integrale opgave. Hoewel duidelijk is dat er meer en integrale maatregelen nodig zijn, is niet bekend hoeveel en waar deze moeten landen en hoe deze zich gaan verhouden tot de provinciale maatregelen waaraan wordt gewerkt.

¹⁵ Motie, 2020/2021, 35600, nr. 35

¹⁶ [stikstofplan_def.pdf \(ipo.nl\)](#)

Voortgang gebiedsplannen

Daarnaast is verder gewerkt aan de gebiedsplannen. De provincie Zuid Holland heeft een eerste versie gepubliceerd. In de provincie Drenthe zijn gebiedsverkenningen¹⁷ stikstof gepubliceerd. Ook in andere provincies wordt voortgang geboekt met de gebiedsplannen.

3.5 Toestemmingsverlening

Op het gebied van toestemmingsverlening zijn er geen ontwikkelingen geweest met betrekking tot de bronmaatregelen afgelopen kwartaal.

¹⁷ Gebiedsverkenningen stikstof Drenthe beschikbaar - Provincie Drenthe

4. Beheersaspecten

4.1 Voortgang bronmaatregelen

Bij het opstellen van de kwartaalrapportage wordt de voortgang van de bronmaatregelen gemonitord. Onderstaand tabel is een overzicht weergegeven van de behaalde mijlpalen in Q4 2021. In tabel 7 zijn de belangrijkste mijlpalen van het vierde kwartaal als ook voor aankomend jaar opgenomen.

Maatregel	Mijlpaal	Toelichting
Stalmaatregelen	Openstelling	De innovatiemodule van de Sbv is voor de derde keer opengesteld.
Verlagen ruw eiwitgehalte veevoer (1), vergroten aantal uur weidegang (2)	Start werkgroep	Technische werkgroepen zijn van start gegaan om tot oplossingen te komen voor (1) een voerpilot, (2) een plan van aanpak te ontwikkelen om de sectordoelen voor weidegang te behalen.
Omschakelprogramma	Openstelling regeling	De regeling voor bedrijfsplanvouchers was na 1 dag overtekend. De regeling voor demonstratiebedrijven leverde bijna 80 aanvragen op.
Mestverwerking	AGVV positief beantwoord	In december 2021 zijn vragen over openstelling onder de AGVV positief beantwoord. Hierdoor kan worden volstaand met een kennisgeving aan Europa en kan de subsidieregeling worden opgesteld.

Tabel 6. Behaalde mijlpalen in Q4 2021

	Q4 2021			Q1 2022			Q2 2022			Q3			Q4		
	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bronmaatregelen															
Maatwerk piekbelasters industrie	Bestedingsplan + concept regeling						Openstelling regeling			Definitieve beschikkingen					
Verkenning aanpassing BBT	Behandeling TK			Behandeling TK						in uitvoering			in uitvoering		
Srv	Beëindiging productie veehouderijlocaties			Beëindiging productie veehouderij locaties			Intrekking vergunningen								
MGO	Evaluatie MGO tranche 1 + uitwerking 2e tranche			uitwerking 2e tranche						1e tr. Sluiting periode aankoopovereenkomsten					
Lbv	Publieke consultatie						EU consultatie			Vaststelling definitieve regeling			Openstelling definitieve regeling		
Verdunnen mest	Resultaat onderzoek mestverdunding						Sector afspraak gereed + concept subsidieregeling			Openstelling subsidieregeling					
Verlagen ruw eiwitgehalte (RE) in veevoer	Doorstart werkgroep			Pilots van start									Evaluatie pilots		
Vergroten aantal uren weidegang	aanpassing ecoregeling			Aanpassing ecoregeling + Besluiten invulling pilot projecten			Start pilots								
Stalmaatregelen	Sectoranalyses			Sectoranalyse			Sectoranalyse			Uitwerking aanscherping normen / overleg sector			vaststellen aanscherping		
Mestverwerking	Uitwerken subsidieregeling + EU notificatie						Definitieve openstelling			Beoordeling aanvragen			Toekennen subsidie		
Omschakelprogramma	Openstelling Sabe + werkkapitaal regeling			Besluitvorming vervolg pilots											
Retrofit binnenvaart	Besluitvorming bijsturing			2e openstelling regeling									Evaluatie		
Elektrisch taxiën	Bestedingsplan			Bestedingsplan + Start pilotfase									Resultaten pilotfase		
Walstroom zeevaart	Uitwerken subsidieregeling			Openstelling regeling			evaluatie 1e tranche			2e tranche uitwerken			Openstelling 2e tranche		
Handhaving Ad Blue							Verkennen van motivatoren								
Pilots verduurz. Bouw	Evaluatie			Beschikking uitgeven Uitvoeren pilots											
Maatregelen bouw	Definitieve routekaart						openstelling regelingen			Besluitvorming Routekaart SEB					

Tabel 7. Planning belangrijkste mijlpalen implementatie bronmaatregelen in Q4 2021 en 2022

Wijzigingen voortgang

In het vierde kwartaal van 2021 is de planning van de implementatie¹⁸ van de volgende maatregelen aangepast. Het betreft in dit kwartaal zeven maatregelen die nieuwe vertraging in mijlpalen kennen.

Onderdeel	Betreft	Verschuiving		Toelichting
Maatwerk piekbelasters industrie	Openstelling regeling	Q4 2021	Q2 2022	In het vorige kwartaal werd aangegeven dat het bestedingsplan meer tijd nodig had. Dit heeft impact op de gehele planning.
	Definitieve beschikking van de regeling	Q1 2022	Q3 2022	
BBT	Conceptregeling behandeling TK	Q4 2022	Q1 2022	De conceptregeling is naar de TK verstuurd. Deze regeling werd onderdeel van een 2-minuten debat. Deze gaat in februari 2022 gaat plaatsvinden.
Lbv	Vasstelling definitieve regeling door m.	Q1 2022	Q3 2022	Na het verwerken van de uitkomst van de internetconsultatie en het informele advies van de EC zal de regeling worden uitgewerkt tot een definitief concept. De verwachting is dit definitieve concept begin Q2 2022 te sturen naar de Europese Commissie voor de staatssteuntoets. Formeel staat hiervoor maximaal 6 maanden, maar ingezet wordt op een sneller verloop van de procedure door al in de pre-consultatie zoveel mogelijk vragen van de Commissie weg te nemen.
Verdunnen mest op zandgronden	Concept subsidieregeling	Q2 2021	Q1 2022	De sectorafpraak was in het vorige kwartaal vertraagd naar Q1/Q2 2022 vanwege aanvullend onderzoek naar de effecten van deze bronmaatregel. Hierdoor vertraagt ook de concept subsidieregeling, als ook het openstellen daarvan.
	Openstelling van de regeling	Q3 2021	Q3 2022	
Mestverwerking	Definitieve openstelling	Q3 2021	Q2 2022	De uitvoering van de maatregel is vertraagd vanwege de eerder lopende vragen omtrent staatssteun, deze zijn nu beantwoord. Daarnaast heeft corona gezorgd voor beperkte afstemmingsmogelijkheden en zijn er personele wijzigingen geweest.
Elektrische taxiën	Bestedingsplan	Q4 2021	Q1 2022	In 2022 wil Schiphol gaan opschalen. IenW wil dit financieel ondersteunen. Daarom is in Q4 2021 gestart met het opstellen van een bestedingsplan dat tot doel heeft om de besteding van circa € 4 mln. naar voren te halen om daarmee de vervolgpilot mede te bekostigen. Dit kost meer tijd dan het oorspronkelijke plan.
Maatregelen Bouw	Openstelling subsidieregeling	Q1 2022	Q2 2022	Het opstellen van de subsidieregeling bevindt zich in een vergevorderd stadium. De internetconsultatie liep tot 16 januari 2022. De informatie uit deze consultatie is nodig voor het inregelen van de openstelling.

Tabel 8. Overzicht aangepaste mijlpalen in Q4 2021

¹⁸ Onder de implementatie wordt verstaan de uitwerking en uitvoering van de maatregel tot en met de beleidsevaluatie en effectmonitoring te behoeve van het programma Wsn dan wel de inrekening van het effect (in een register) ten behoeve van vergunningverlening.

Overzicht geplande mijlpalen in het eerste kwartaal van 2022

In het eerste kwartaal van 2022 zijn volgende mijlpalen voorzien:

Onderdeel	Mijlpaal
Programmaniveau	Definitieve besluitvorming aanvullend pakket t.b.v. maximale rekenafstanden n zodat de (aanvullingen op) de bestedingsplannen bij de Voorjaarsnota 2022 kunnen worden ingediend.
Openstelling regelingen	Verlagen RE in veevoer: pilot, Retrofit: openstelling regeling, Elektrische taxiën: start pilotfase, Walstroom: openstelling 1 ^e tranche
Concept regelingen	Rpav: uitwerken 2 ^e tranche, Mestverdunding: concept subsidieregeling, Stalmaatregelen: concept regeling
Bestedingsplannen	Vergroten aantal uren weidegang: invulling pilot project, Omschakelprogramma: besluitvorming vervolg pilots, Verkenning aanpassing BBT; behandeling TK
Bijstelling regelingen	Vergroten aantal uren weidegang: aanpassing ecoregeling
Evaluaties	Vergroten aantal uren weidegang

Tabel 9. Overzicht van de in Q1 2022 geplande mijlpalen

4.2 Prognose stikstofreductie bronmaatregelen structurele pakket

Wijzigingen en aandachtspunten prognose reductie

Het PBL heeft in samenwerking met het RIVM, het TNO en CE Delft op verzoek van het kabinet geanalyseerd wat de te verwachten effecten zijn ten aanzien van o.a. de stikstofreductie van de bronmaatregelen binnen het structurele pakket. Het kabinet heeft op basis hiervan het doelbereik gepresenteerd in de brief van 24 april 2020 voor het doeljaar 2030¹⁹ (Kamerstuk 35334, nr. 82).

In tabel 10 is het actuele beeld van de potentie stikstofreductie van de bronmaatregelen binnen het structurele pakket weergegeven. De verwachte effecten in 2030 zijn gebaseerd op rapportage van het PBL. Het groeipad betreft een ambtelijke inschatting op basis van de voortgang van de implementatie.

kwartaalrapportage Q3 2021	Gemiddeld generiek effect N mol/ha/jaar												Structurele aanpak stikstof 24 april										
	Potentie stikstofreductie + ambtelijke inschatting groeipad												2030										
	2021		2022		2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030				
	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max			
Totaal bronmaatregelen	0	0	1	1	18	23	35	45	44	56	50	73	57	88	64	113	71	128	79	152	103	180	
Industrie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	5	
Effect subsidiestop ISDE		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,0	0,1	0,0	0,1
Maatwerk piekbelasters industrie																				0,0	0,3	0,0	0,3
Verkenning aanpassing BBT																				0,0	5,0	0,0	5,0
Agro	0	0	0	0	17	22	33	42	41	53	46	69	52	83	58	107	65	122	73	140	96	167	
Verhoging subsidieregeling sanering varkenshouderijen																				0,0	0,0	2,1	2,1
Gerichte opkoop piekbelasters rond N2000 gebieden (MGA/Rpav)			0,0	0,0	5,0	5,0	7,0	7,0	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1
Landelijke beëindigingsregeling veehouderij (Lbv)			0,0	0,0	0,0	0,0	7,0	10,0	8,0	10,0	10,0	12,0	10,0	14,0	10,0	16,0	10,0	18,0	10,0	20,0	31,7	31,7	
Verdunnen mest			0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	2,0	4,0	2,3	9,2	2,3	9,2	2,3	9,2	2,3	9,2	2,3	9,2	2,3	9,2	
Stalmaatregelen					0,0	0,0	5,0	5,0	8,0	8,0	10,0	10,0	15,0	15,0	20,0	30,0	25,0	36,0	29,0	41,0	29,0	41,0	
Verlagen ruw eiwitgehalte (RE) in veevoer			0,0	0,0	11,0	14,0	12,0	16,0	13,0	18,0	14,0	25,0	15,0	32,0	16,0	39,0	18,0	46,0	18,0	53,5	18,0	67,0	
Vergroten aantal uren weidegang	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	2,8	0,6	3,3	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	
Omschakelprogramma																				3,5	3,5	3,5	3,5
Mestverwerking																				NTB	NTB	NTB	NTB
Mobiliteit & bouw	0	0	1	1	1	1	2	3	3	3	4	4	5	5	6	6	6	6	6	7	7	7	7
Retrofit binnenvaart	0,0	0,0	0,5	0,5	0,7	0,7	1,0	1,0	1,5	1,5	2,1	2,1	3,1	3,1	3,5	3,5	3,8	3,8	4,2	4,2	4,2	4,2	
Elektrisch taxiën																				0,3	0,4	0,3	0,4
Gerichte handhaving AdBlue systemen			0,0	0,0	0,5	0,5	1,3	1,3	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	
Walstroom zeevaart			0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	
Pilots verduurzaming Bouw																				NTB	NTB	NTB	NTB
Maatregelen Bouw																				NTB	NTB	NTB	NTB

Tabel 10. Geprognosticeerde reductie van de bronmaatregelen voor het structurele pakket, exclusief woningbouw en MIRT. Kleuren van cijfers in tabel: blauw: prognose ambtelijk bijgesteld in afgelopen periode. oranje: signalen dat prognose bijgesteld dient te worden. rood: prognose effect van de maatregel is bijgesteld. De rechterkolom geeft de prognose cijfers zoals weergegeven in Kamerbrief 35334, nr. 82. De groeipaden tot en met 2023 zijn ambtelijke inschattingen.

¹⁹ zie ANALYSE STIKSTOF-BRONMAATREGELLEN, PBL in samenwerking met TNO, CE Delft, RIVM. 24 april 2020, [link naar Analyse Stikstof Bronmaatregelen](#)

Wijzigingen en aandachtspunten prognose reductie

De belangrijkste wijzigingen en aandachtspunten ten aanzien van de prognose reductie worden in de volgende tabel kort toegelicht.

Onderdeel	Toelichting
Wijzigingen prognoses	<p>Voor de Lbv is de prognose voor de komende jaren op basis van de aanpassing in de planning van de eerste stikstofopbrengst bijgesteld. Met als uiteindelijke maximaal resultaat van 20 mol (t.o.v. 31,7 mol).</p> <p>Daarnaast is voor het Verlagen ruw eiwitgehalte in veevoer het maximale resultaat bijgesteld naar 53,3 mol (t.o.v. 67,0).</p> <p>Voor Rpav, Verlagen ruw eiwitgehalte in veevoer en Vergroten aantal uren weidegang is de prognose voor 2022 bijgesteld naar 0,0 mol. Dit heeft te maken met de dat er in Q4 2021 en Q1 2022 meerde plannen worden uitgewerkt en werkgroepen zijn gestart die in Q1 of Q2 2022 met nieuwe plannen komen. Vervolgens gaat de uitwerkingsfase van start en dit zal meerdere maanden in beslag nemen. Op basis daarvan wordt ingeschat dat er in 2022 geen structurele reductie gaat worden behaald voor deze drie maatregelen.</p>

Tabel 11. Overzicht aandachtspunten en ontwikkelingen prognose reductie Q4 2021

4.3 Budgettaire overzicht

Voor de uitvoering van de bronmaatregelen is binnen de structurele aanpak € 3,1 mld. gereserveerd. Dit is inclusief de toegevoegde gelden voor maatregelen in de bouw. De Rpav is gefinancierd vanuit de begrotingsreserve en wordt separaat verantwoord. In bijlage A. is het budgettaire beeld per departement en per bronmaatregel weergegeven.

Structureel pakket	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
EZK	0	5	10	5	0	0	0	0	0	0	0	20
LNV	20	271	700	419	316	307	308	304	304	304	304	1.758
lenW	4	18	125	83	79	63	58	44	35	35	38	589
AP Stikstof (algemeen)	0	17	133	71	106	57	48	65	75	75	70	717
BZK	0	4	19	18	8	8	6	5	3	3	3	75
Totaal	24	315	987	596	508	434	420	418	416	416	414	3.158
Begrotingsreserve	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
LNV (MGO)	0	96	383	1	1	0	0	0	0	0	0	480

Tabel 12. De verdeling van de middelen voor de uitvoering van de bronmaatregelen binnen de structurele aanpak

In tabel 13 is het budgettaire beeld op programmaniveau weergegeven. Hierin is de originele budgettaire reeks in beeld gebracht zoals opgenomen in de brief van 24 april aan de Tweede Kamer en de huidige reeks zoals verwerkt in de begroting. In de laatste rij is het actuele beeld weergegeven op basis van verstrekte informatie van de departementen in Q4 2021. Het verschil tussen huidige reeks en actueel beeld bij het structurele pakket bestaat uit € 133,4 mln. (overheveling middelen Srv (structurele pakket) naar Rpav (begrotingsreserve)). Ook is uit de handhavingsreeks € 4,8 mln. t.b.v. het legalisatieprogramma en € 18,2 mln. t.b.v. het zesde Actieprogramma Nitraatrichtlijn voor 2022 overgeheveld vanuit de structurele aanpak stikstof.

Structureel pakket	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Originele reeks	107	561	955	479	172	155	153	153	150	150	148	3.182
Huidige reeks	6	103	688	678	476	261	353	151	148	148	146	3.158
Resterend op AP	0	22	394	532	398	205	298	115	124	124	119	2.329
Actueel beeld	6	107	681	671	475	263	355	153	150	150	148	3.159
Begrotingsreserve	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
LNV (MGO)	0	96	383	1	1	0	0	0	0	0	0	480

Tabel 13. Budgettaire verdeling op programmaniveau

Aandachtspunten budgettaire beeld

De aandachtspunten ten aanzien van het budgettaire beeld worden hieronder kort toegelicht.

Onderdeel	Toelichting
Onderuitputting budgetten	Aandacht is uitgegaan naar het in kaart brengen van mogelijke onderuitputting richting Najaarsnota. De maatregelen waar dit speelt, betreffen retrofit binnenvaart, maatwerk piekbelasters industrie, omschakelprogramma, Srv, Rpav, vergroten aantal uren weidegang en verlagen ruw eiwitgehalte in veevoer.
Aanvullende middelen t.b.v. invoering max. rekenafstand depositieberekeningen	Het kabinet heeft voor de invoering van de maximale rekenafstand van 25 kilometer voor depositieberekeningen t.b.v. toestemmingsverlening aanvullende middelen gereserveerd om extra passende maatregelen te nemen als extra waarborg tegen mogelijke (lokale) verslechtingen ten gevolge hiervan. Het betreft € 150 mln. extra waarvan de uitwerking in maatregelen momenteel plaatsvindt.
Inzet middelen versterken handhaving voor het 7 ^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn voor 2022	In Q4 speelt de dekking van 7 ^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn vanuit handhavingsmiddelen voor € 60 mln.
Voorjaarsnota 2022	Bij de Voorjaarsnota dient er expliciet aandacht te zijn voor het aanpassen van de meerjarenreeks van de maatregelen om onderuitputting bij Najaarsnota te voorkomen.

Tabel 14. Aandachtspunten budgettaire beeld Q4 2021

Bijlage A. Budgettaire overzicht per bronmaatregel

In tabel 15 is het budgettaire beeld per departement en per bronmaatregel weergegeven. Hierin is de originele budgettaire reeks zoals opgenomen in de brief van 24 april 2020 aan de Tweede Kamer en de huidige reeks zoals verwerkt in de begroting. Tot aan het moment dat alle middelen zijn overgeheveld naar de departementen wordt aangegeven welk deel nog beschikbaar is op de algemene post (resterend op AP) bij FIN. In de laatste rij is het actuele beeld weergegeven op basis van de verstrekte informatie van de departementen. De Rpav is gefinancierd vanuit de begrotingsreserve en wordt separaat verantwoord.

EZK	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Piekbelasters Industrie												
Originele reeks		20										20
Huidige reeks		5	10	5								20
Resterend op AP		5	10	5								20
Actueel beeld		5	10	5								20
Totaal resterend AP	0	5	10	5	0	0	0	0	0	0	0	
LNV												
Srv												
Originele reeks	75	200										275
Huidige reeks		34,1	72,5									106,6
Resterend op AP												0
Actueel beeld		34,1	72,5									106,6
Lbv												
Originele reeks		100	700	200								1000
Huidige reeks		0	130	345	230	95	200					1000
Resterend op AP		0	130	345	230	95	200					1000
Actueel beeld			130	345	230	95	200					1000
Verdunnen mest												
Originele reeks		21	42	42								105
Huidige reeks		0,9	56,9	45,6	1,6							105
Resterend op AP												0
Actueel beeld		0,9	56,9	45,6	1,6							105
Stalmaatregelen												
Originele reeks				35	35	35	35	35	35	35	35	280
Huidige reeks				35	35	35	35	35	35	35	35	280
Resterend op AP				35	35	35	35	35	35	35	35	280
Actueel beeld				35	35	35	35	35	35	35	35	280
Verlagen eiwitgehalte veev.												
Originele reeks	10	21	21	21								73
Huidige reeks	2	12,8	26,8	22,5	8	0,9						73
Resterend op AP			9	9	3							21
Actueel beeld	2	12,8	17,8	13,5	5	0,9						52
Vergroten uren weidegang												
Originele reeks	1	1	0,5	0,5								3
Huidige reeks	0,5	0,1	1,4	0,5	0,5							3
Resterend op AP												0
Actueel beeld	0,5	0,1	1,4	0,5	0,5							3
Omschakelprogramma												
Originele reeks	10	65	50	50								175
Huidige reeks	0	11,7	113,3	50								175
Resterend op AP		0	110	50								160
Actueel beeld		11,7	113,3	50								175
Mestverwerking												
Originele reeks		2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	15
Huidige reeks		0	0	2	2	2	5	1	1	1	1	15
Resterend op AP												0
Actueel beeld		0	0	2	2	2	5	1	1	1	1	15
MGO												
Originele reeks	100	100	150									350
Huidige reeks		95,6	382,7	0,8	0,6	0,2						479,9
Resterend op AP												0
Actueel beeld	0	95,6	382,7	0,8	0,6	0,2						479,9

Tabel 15. Budgettaire overzicht per departement en per bronmaatregel

lenW	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Retrofit binnenvaart												
Originele reeks	4	12	14	16	16	5	4	4	2	2		79
Huidige reeks	0	5,4	24,6	16	16	5	4	4	2	2		79
Resterend op AP												0
Actueel beeld	0	5,4	24,6	16	16	5	4	4	2	2	0	79
Handhaving Adblue												
Originele reeks		1	3	2	2	2	2	2	2	2	2	20
Huidige reeks		1	1,5									2,5
Resterend op AP		0	1,5	2	2	2	2	2	2	2	2	17,5
Actueel beeld		1	3	2	2	2	2	2	2	2	2	20
Walstroom zeevaart												
Originele reeks		4	6	2								12
Huidige reeks		0	27	5								32
Resterend op AP												0
Actueel beeld		0	27	5								32
Elektrisch taxien												
Originele reeks					7	1	1	1				10
Huidige reeks					7	1	1	1				10
Resterend op AP					7	1	1	1				10
Actueel beeld					7	1	1	1				10
Pilots verduurz. Bouw												
Originele reeks		5	10	10								25
Huidige reeks		3,8	11,2	10								25
Resterend op AP												0
Actueel beeld		3,8	11,2	10								25
Maatregelen bouw												
Originele reeks												0
Huidige reeks		0	47	61,75	62,5	57,5	53,75	40	32,5	32,5	37,5	425
Resterend op AP												0
Actueel beeld		4	47	61,75	62,5	57,5	53,75	40	32,5	32,5	37,5	429
MIRT Projecten												
Originele reeks			15									15
Huidige reeks			15									15
Resterend op AP			0									0
Actueel beeld			15									15
Totaal resterend AP	0	0	1,5	2	9	3	3	3	2	2	2	

BZK	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Maatregelen bouw												
Originele reeks												0
Huidige reeks		4	19	18,25	7,5	7,5	6,25	5	2,5	2,5	2,5	75
Resterend op AP												0
Actueel beeld		4	19	18,25	7,5	7,5	6,25	5	2,5	2,5	2,5	75
Totaal resterend AP	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

AP Stikstof (algemeen)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Totaal	0	17	133	71	106	57	48	65	75	75	70	717
Handhaving												
Originele reeks	2	4	6	8	10	10	10	10	10	10	10	90
Huidige reeks	0	0	0	6	6	7	8	10	10	10	10	67
Resterend op AP		0	0	6	6	7	8	10	10	10	10	67
Actueel beeld		0	0	6	6	7	8	10	10	10	10	67
Aanvullende middelen Ccie Hordijk												
Originele reeks			20	45	70	15						150
Huidige reeks			20	45	70	15						150
Resterend op AP			20	45	70	15						150
Actueel beeld			20	45	70	15						150
Reservegelden structurele aanpak stikstof												
Originele reeks		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
Huidige reeks		17	113	20	30	35	40	55	65	65	60	500
Resterend op AP		17	113	20	30	35	40	55	65	65	60	500
Actueel beeld		17	113	20	30	35	40	55	65	65	60	500

Vervolg Tabel 15. Budgettaire overzicht per departement en per bronmaatregel

Bijlage B. Risico's en aandachtspunten

Nr.	Risico	Omschrijving	Schikking
<i>De prognose van de reductie versus de behoefte</i>			
1	Vertraging	Het merendeel van de maatregelen kent een vorm van vertraging op de initiële planning. Vertragingen in het begin kunnen leiden tot vertragingen in de latere fasen. Redenen hiervoor zijn verschillend van aard, maar hebben over het algemeen te maken met complexiteit bij de uitwerking van de maatregel (draagvlak, sectorafspraken, Covid-19, EU consultatie).	De mogelijkheden tot het inlopen van deze vertragingen zijn beperkt. Vooral nog is belangrijk om in kaart te brengen wat de vertraging betekent voor het zichtjaar 2025 in stikstofopbrengsten. Hierdoor dient ook de opgave voor 2025 in kaart worden gebracht. In het kader van de eerder geconstateerde vertraging wordt een intensiveringsplan opgesteld waarin de mogelijkheden van versnelling en intensivering worden onderzocht.
2	Onzekerheid	Het karakter van bepaalde bronmaatregelen veroorzaakt onzekerheid in de prognose van de effecten doordat het moeilijk inschatten is hoeveel en welke bedrijven deelnemen. De prognosticeerde effecten zijn hierdoor lastig te berekenen in zowel hoeveelheid als locatie.	Om hier meer inzicht in te krijgen zullen de departementen onderzoeken laten uitvoeren om bijvoorbeeld de beweegredenen om (al dan niet) deel te nemen aan een beëindigingsmaatregel inzichtelijk maken en te betrekken bij het ontwerp van de maatregel.
3	Complexiteit	Door de complexiteit van de maatregelen is het moment wanneer maatregelen stikstofreductie gaan opleveren moeilijk in te schatten. De implementatie van maatregelen en de bewerkstelling van daadwerkelijke stikstofreductie kunnen door de complexiteit worden vertraagd.	Door per kwartaal de planning van de implementatie van de maatregelen te actualiseren wordt de voortgang, inclusief het moment dat deze reductie gaat opleveren inzichtelijk gemaakt en kan besluitvorming over bijsturing tijdig plaatsvinden.
4	Interferentie	De interferentie van de effecten van de verschillende maatregelen is nog niet met voldoende zekerheid in beeld te brengen. Voor de prognose van de stikstofreductie van zowel het pakket als geheel, als de individuele maatregelen is het van belang deze interferentie nader te onderzoeken en te kwantificeren.	De maatregelen zijn door PBL niet als pakket geanalyseerd waardoor er o.a. voorbij wordt gegaan aan de wisselwerking tussen de verschillende beleidsmaatregelen. Het kennisconsortium zal in 2023 een doorrekening van het gehele pakket maken, waarbij ook naar de samenhang wordt gekeken.
5	Prognose	Een aantal bronmaatregelen kent een bijgestelde prognose naar beneden. Deze bijgestelde prognoses verhogen de onzekerheid over het behalen van de doelstellingen en het wordt steeds waarschijnlijker dat de prognoses bij de minimale bandbreedte gaan uitkomen.	Er wordt gewerkt aan een bijsturingladder en een intensiveringsplan. Het intensiveringsplan is onderdeel van het bijsturingstraject, waarvoor een bijsturingladder is ontwikkeld, welke onderdeel is van het Wsn.
<i>De samenwerking bij de implementatie</i>			
6	Methodieken monitoring	De methodieken voor de monitoring van de bronmaatregelen moeten deels nog ontwikkeld worden voor een nauwkeurige vaststelling van het stikstofreductie effect van de individuele maatregel en het gehele pakket.	DGS heeft op 23 maart 2021 het kennisconsortium verzocht een systematiek op te zetten voor periodieke monitoring, evaluatie en verkenning van de staat van stikstof en het stikstofbeleid in relatie tot de ontwikkelingen van de natuur. Op 1 december 2021 heeft het consortium de verkenning "werkprogramma monitoring en evaluatie stikstofreductie en natuurverbetering" aan DGS aangeboden. Uit het resultaat van de zogenaamde "kwartiermakersfase" blijkt welke onderdelen van de gevraagde rapportages vanaf 2022 zijn te realiseren, en welke datavoorzieningen en methodieken nog (verder)

Nr.	Risico	Omschrijving	Schikking
			ontwikkeld moeten worden om de komende jaren het werkprogramma uit te kunnen bouwen. Voor meer informatie, zie onderdeel 3.1 van deze rapportage.
7	Samenwerking	De eerste leerervaringen bij de Srv en de beëindigingsmaatregelen Lbv en Rpav laten zien dat het organiseren van de samenwerking tussen met name de departementen, provinciën, RVO en gemeenten bij de implementatie van de maatregel extra inspanning vraagt om aan de verschillende opgaven te voldoen, waarbij bij ontwerp al keuzes gemaakt moeten worden.	Een voorstel om deze ketensamenwerking beter te organiseren op basis van de leerervaringen met de Srv. gaat opbasis van de laatste feedback, de komende periode voor besluitvorming worden ingebracht. De precieze tijdlijn hiervoor is nog onduidelijk.
8	Maatregelen op het lokale niveau	Sommige provincies en gemeenten zijn bezig met het ontwikkelen en uitvoeren van hun eigen maatregelen om de stikstofopbrengst te vergroten.	Deze provinciale en gemeentelijke maatregelen kunnen conflicteren met de Rijksbronmaatregelen. Heldere planning en communicatie is van groot belang, en ook het zorgen voor de betrokkenheid van provincies en gemeenten in besluitvormingsprocessen.
8	Financiën	Bij de uitvoering van de bronmaatregelen blijft het noodzakelijk om continu scherp te blijven op het budget en de verwachte uitputting.	De departementen wordt verzocht in de reguliere overleggen met FIN FEZ blijvend aandacht aan te besteden aan het juiste kasritme.
10	Nieuw coalitieakkoord	Uitwerking van het nieuwe coalitieakkoord op het stikstof gebied is nodig.	Moet gezorgd worden voor geen tegenstrijdigheid tussen de structurele aanpak en de uitwerking en uitvoering van het coalitieakkoord.

Tabel 16. Algemene aandachtspunten en risico's